

در گفت‌وگوی «شرق» با آخرین سفیر ایران در اتحاد جماهیر شوروی بررسی شد

شوروی برای حفظ صدام تلاش بسیاری کرد

عبدالرحمن فتح‌الهی: روز گذشته خبری کوتاه و مهم مخابره شد؛ میخائیل گورباچف، هشتمین و آخرین رهبر اتحاد جماهیر شوروی درگذشت. اگرچه عملکرد او در دوران حضورش در سیستم و ساختار شوروی با انتقادهای یا در مقابل حمایت‌هایی مواجه بود، اما کسی نمی‌تواند نقش و جایگاه او را در تاریخ روسیه انکار کند. از این رو «شرق» در گفت‌وگویی با نعمت‌الله ایزدی، آخرین سفیر جمهوری اسلامی ایران در شوروی، سعی کرده نگاه گورباچف را به جمهوری اسلامی ایران بررسی کند.

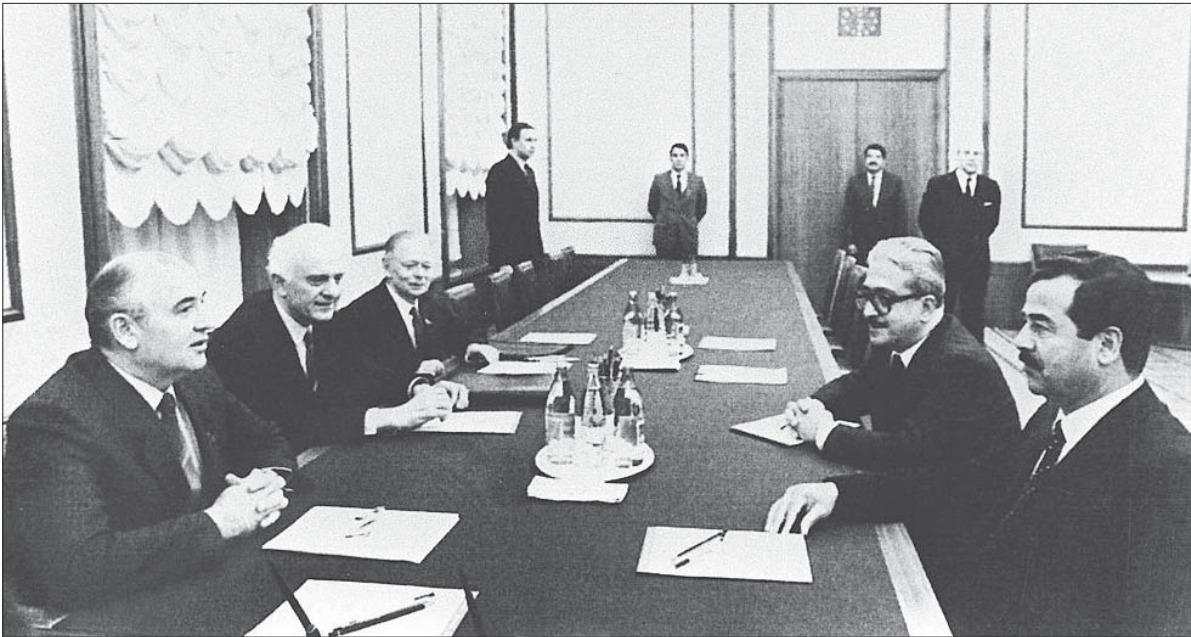
جدید سیاست خارجی را هم با تأکید بر امنیت مشترک و متقابل و روابط بهتر با غرب و آمریکا عوض کند. بنابراین در قبال جنگ نیز سیاست شوروی بر خاتمه جنگ برای حفظ صدام بود؛ چراکه این کشور منافع خود را در پایان بخشیدن به جنگ و در عین حال پیروشدن هیچ‌ک از طرفین می‌دید. لذا شوروی در دوره گورباچف سعی می‌کرد علاوه بر حوزه نظامی و دفاعی، در حوزه سیاسی و دیپلماتیک نیز در سازمان ملل و شورای امنیت نقش‌آفرینی خود را داشته باشد تا شوروی هم به خواسته‌های خود در این جنگ بین ایران و عراق دست پیدا کند.

● مهم‌ترین خواسته شوروی در دوره گورباچف برای جنگ ایران و عراق چه بود؟ چون به نظر می‌رسد مسکو نیم‌نگاهی فراتر از حفظ صدام حسین داشت.

این نکته شما کاملاً درست است و اتفاقاً همین مسئله مهم‌ترین خواسته شوروی بود؛ حفظ حوزه نفوذ. یعنی میخائیل گورباچف می‌خواست به هر نحوی که شده است صدام حسین را حفظ کند تا حوزه نفوذ روس‌ها حفظ شود. بنابراین عمده نگاه، فعالیت و تحرکات سیاسی، دیپلماتیک، نظامی، دفاعی و امنیتی روس‌ها بر حفظ صدام بود. البته لازم به ذکر است نه میخائیل گورباچف بلکه کل ساختار سیاسی اتحاد جماهیر شوروی به دنبال این مسئله بودند که صدام حسین را حفظ کنند. پس چون در زمان جنگ روابط ایران و شوروی روی این مسئله (جنگ ایران و عراق) تمرکز داشت، بدیهی بود که گورباچف هم تمرکز بیشتری روی جنگ تحمیلی عراق داشته باشد.

● قدری هم به نقش گورباچف در تدوین قطع‌نامه ۵۹۸ تمرکز کنیم؛ چون به نظر می‌رسد مسکو و شخص گورباچف نقشی کلیدی در صدور این قطع‌نامه و پایان دادن به جنگ ایران و عراق داشتند. شما به عنوان آخرین سفیر جمهوری اسلامی ایران در اتحادیه جماهیر شوروی که از نزدیک دیدارهایی هم با گورباچف داشتید تا چه اندازه معتقدید شوروی این قطع‌نامه را به ایران تحمیل کرد؟ آیا هدف گورباچف در پایان دادن به جنگ هم مشابه حمایت از رژیم بعث در آن هشت سال صرفاً حفظ صدام حسین بود؟

به هر حال اگر به خاطرات و آمارها هم رجوع کنید، می‌بینید هم پیش از میخائیل گورباچف و هم در دورانی که وی روی کار آمد و مصادف با دو سال پایانی جنگ بود، حدود ۸۵ درصد از تجهیزات، ادوات و جنگ‌افزارهای رژیم بعث عراق ساخت شوروی

● به پیام امام خمینی هم نگاهی داشته باشیم. ۱۳ دی‌ماه ۱۳۶۷ پیامی از طرف امام خمینی توسط هیئت منتخب در مسکو به میخائیل گورباچف تحویل داده شد. در آن پیام امام نوشته بود: «از این پس کمونیسم را باید در موزه‌های تاریخ سیاسی جهان جست‌وجو کرد» و در ادامه همان پیام گورباچف را به مطالعه متون اسلامی دعوت کرده بود. در آن زمان ادوارد شوارنادزه در اواخر زمستان سال ۱۳۶۷ به عنوان آخرین وزیر خارجه اتحاد جماهیر شوروی برای رساندن پاسخ نامه گورباچف به امام راهی ایران شد و در هفتم اسفند همان سال در جماران این پاسخ را به سمع و نظر امام رساند. شما از محتویات پاسخ گورباچف به امام اطلاع دارید؟ اساساً نگاه گورباچف به مواضع امام چه بود؟

پیامی که داده شد بعد از بیان دوران مأموریت من در شوروی بود. اما من فقط متن پیام امام را دیدم.

● یعنی متن پیام گورباچف به امام را ندیده‌اید؟

خیر من متن پیام و پاسخ گورباچف به امام را ندیدم و بیشتر اخبار و کلیات آن را شنیدم. پیام امام تقریباً سه سال بعد از روی کار آمدن میخائیل گورباچف بود و اتفاقات و تحولات داخلی در شوروی سرعت گرفته بود و در واقع این پیام امام به گورباچف لازم بود.

● چرا؟

چون حقیقتاً سقوط شوروی امری اجتناب‌ناپذیر جلوه می‌کرد.

● در کل واکنش گورباچف به پیام امام چه بود؟

من تصور این است که آقای گورباچف واکنش مثبتی در کل به پیام امام نداشت.

● چطور؟ آیا در ملاقات‌های خصوصی که با ایشان داشتید به آن اشاره شده بود؟

اتفاقاً در یک ملاقات خصوصی که من با آقای گورباچف داشتم، ایشان به من گفت پیام امام را همواره پیش خود نگه می‌دارد. اما مفهوم این جمله به آن معنا نبود که گفته‌های امام را خواهد پذیرفت و آن را مثبت تلقی می‌کند؛ کمابینه پاسخی که ادوارد شوارنادزه به ایران آورد، مستقیماً پاسخ گفته‌های امام نبود و بیشتر درخصوص تلاش برای بهبود روابط دو جانبه ایران و شوروی بود و این اعلام آمادگی را داشت که درخصوص مسائل اعتقادی و ایدئولوژیک هم با ایران گفت‌وگو کند و روشنفکران دو کشور بحث کنند و خیلی به مسائل سیاسی پیام امام نپرداخت.

The Longines Legend Diver Watch

Elegance is an attitude

لونژین
LONGINES

SARMAN CO.

1832 Dr. Shariati Ave. Next to Pol-E-Roomi Tehran IRAN

Tel.: +98 21 226.137.52